

formě výsledek svých literárních studií a úvah, které jsem uveřejnil kdysi v *Literárních listech*, v *Bojích o zítřek*, v *Novině*. A ovšem nikdo poctivý a čestný nemohl ode mne nic jiného očekávat; mít dvojí svědomí, jedno pro forum externí, druhé pro literární soukromí, přenechávám zakukleným gentlemanům, kteří se na mne tak pytlácky vrhli.

Je-li třeba již mluvit o literárních domácnostech, tož vězte, že jsem hrd na domácnost svou; vyvolil jsem si ji dobrovolně: vyvolil jsem si ji, opakuji, neboť měl jsem opravdu na vybranou a nebylo v českém světě literárních dveří, které by se přede mnou zavíraly. Stýkám-li se s někým, předpokládá to u mne, že si ho vážím, a s kým se stýkám, toho i vyznávám: stýkám se s ním proto, že jsem s ním vnitřně spřízněn, že jsem s ním téhož duševního rodu. A přál bych si, aby tak čisté pouto vázalo i mé dva zakuklené odpůrce: vaše pytlácké kamarádství není ještě přátelství.

Že jsem ve své přednášce povšímnul si jen svých přátel a že jsem měl pro ně chorobný nebo fanatický obdiv, jest zase lež počestného pytláka. Bezruč není mým přítelem, právě jako jím není Karásek ze Lvovic; a Březina jest mně stejně vzdálen nebo stejně blížek jako Machar. Ale ovšem na druhé straně jest pravda, že si nedám nikoho vnučovovat žurnalistickými halapartnickými za ideového vůdce moderní české literatury, třebaš dělal hluk sebevětší. Hluk není ještě melodie, říkal Carlyle, a u mne rozhoduje melodie a ne kopa potišťného rachotivého papíru.

Šmok z Národních listů stříknul svou ubohou slinou také po Svobodovi. Ne, abych hájil autora *Rozkvětu* proti útoku tak zoufale bezduchému a malodušnému, ale abych obhájil svého „francouzského a anglického jemného vkusu“, připomínám svému evropsky vzdělanému šmokovi slovo Ruskinovo, že každé „dobré a pravé umění jest selské a sousedské“, a slovo Delacroixovo, že mu není nic v umění odpornějšího než maloměsták srdcem, který myslí, že si promění duši, bude-li se denně koupat v pařížské voňavce. Svobodovo umění, třebaš sousedské, jest každému opravdovému znalci milejší než napařumovaná lež evropsko-českých commis-voyageurs.

Václav Hladík

přihlásil se tedy před několika dny pisatelem mstivého osobního útoku na mne za přednášku o literatuře ve Slavii. Přihlásil se ovšem, až když jsem napsal na jeho ctná záda po paměti ve tmě charakteristiku poněkud plastickou a když jsem jej tak morálně vyvlekl z jeho zákeřnické tmy. A přihlásil se ovšem jako lidé jemu podobní: s mravním rozhořčením. Takový je již znak všech šmoků. Šmok ztropí cosi nehezkého, lže a pomlouvá, uráží osobně; píše o přednášce, na níž nebyl, a píše ovšem o ní nepravdy; a všecko anonymně. A když jej pojmenuješ vlastním a náležitým jménem, jest mravně rozhořčen. Protestuje jako evropsky vzdělaný a zcestovalý holičský pomocník: je gentleman a tys hrubec. Dovolává se souborového kodexu proti tobě — on, který tě přepadl anonymně, ve tmě a zezadu...

Hned když jsem četl první výpad Hladíkův, pochopil jsem jasně situaci. V Čechách vždycky, chce-li tě někdo urazit, schová se za sochy literárních bohů ať opravdových, ať domnělých. To je psychologie české úcty národních heroů. Slušnou a pracovní studii literárně historickou napsat o Vrchlickém nebo Čechovi — dokázat

literárním činem svou úctu a zdůvodnit ji — to Hladíkovi nikdy nenapadlo. Vzpomněl si na své velikány, až když se mohl za jejich sochy schovat, aby po mně hodil kamenem msty a urážky. Opakuje se v Čechách případ Machar—Hálek. O Hálkovi nevěděl z jeho přátel nikdo, až když s jeho piedestalu mohl plvat po Macharovi.

Neboť jest třeba povědět, že jsem se v poslední době „prohřešil“ proti Hladíkovi dvakrát: kladně a záporně.

a) *Záporně*: nejmenoval jsem ho ve své přednášce;

b) *Kladně*: mluvil jsem o něm poslední dobou v *Novině*, ale bez náležité zásoby kadidla. („Píše-li [Přehled revuí], že Hladíkovo Vlnobítí bylo „tiskem přijato na všech stranách se zaslouženou sympatií“, a uvádí-li na důkaz té sympatie posudky Práva lidu, Času a Lidových novin, falšuje skutečnost: posudky jmenovaných listů byly odmítavé. Stránka 288 [zde str. 394].)

Tady jest moje „provinění“ a ne v tom, co jsem řekl nebo neřekl o Sv. Čechovi a Vrchlickém. Ti dva velební starci mají v české domácnosti jen účel dekorační jejich busty svrhnou se občas na hlavu někomu nepohodlnému, když jde náhodou mimo ně, a jinak sседá se na nich klidně dál prach. České „ctění hrdin“ — jaká by to byla kniha! A kde jest Carlyle, který ji napíše?

— — — — —

Hladíkova šmokovská metoda jest úžasně prostá: lhát, lhát a lhát. Napsal na př. minule, že jsem ve své přednášce mluvil o jednom bývalém svém příteli, s nímž jsem se rozešel a s nímž prý nyní podrážděně polemisuji. Tato perfidnost může se vztahovati jen na p. Dyka. Ale je to čirá lež: já s p. Dykem nikdy jsem se nestýkal a nikdy nebyli jsme přátelé — ba prostě ani ne známí. A ovšem opakuje i starou lež, že jsem „umličoval a bagatelisoval“ Vrchlického a Čecha. Mám náhodou stenogram své přednášky, i mohu usvědčit šmoka zrovna právně:

„U nás rozklad romantismu a přechod z něho k realismu dál se později a povolněji! Svatopluk Čech je ve svých prvních básních, v Evropě, v Adamitech, romantikem byronovským, v Čerkesovi jest pod vlivem Lermontova, ale na konci své dráhy modlí se kvietisticky k „Neznámému“ a v Nových písniích slaví skromného hrdinu práce jako reka budoucnosti. To jest ovšem úplná abdikace romantismu.“

„K nám vnikla renesance pozdě, později ještě než do Německa, kde jest první renesanční básník velkého stylu Goethe. U nás jest první renesanční básník až Vrchlický.“

„Filosofický poměr k poesii má vlastně česká poesie od Jungmanna až do Vrchlického.“

„V umění platí jen ta forma a ten styl, které vyrostly z daného materiálu, které byly pracně vyvozeny z životní empirie. Neurážím lumrovce, tvrdím-li, že u nich tomu většinou tak není, že byli epigony, kteří přejímali často hotové formy a formule. Není pochyby, že Vrchlický má řadu krásných básní, ale básně nedělají ještě literaturu; básně dělají jen krásné anthologie; literaturu dělají velké osobnosti.“

— — — — —

Ve svém druhém článku obviňuje mne Hladík i z „hysteričnosti“, tu prý jsem projevil ve své „exaltované“ přednášce; dí, že prý jsem „vznětlivý a nestálý“; dnes prý se k někomu lichotím a zítra prý zahrnuji jej hrubostí.

To je neslušnost a nic víc. O vznětlivosti a nestálosti má Hladík nejméně práva mluvit, on, který kdysi koketoval s Klofáčem a „národními dělníky“ a na počátku svého francouzského dopisovatelství i s nacionalisty — lásky, k nimž se dnes hlásí jen s trapnými rozpaky. Činil-li z nás dvou kdo komu literární komplimenty, činil je Hladík mně a ne já Hladíkovi. (Mám toho doklady i písemné.) A činí to vlastně i dnes ještě. Tyto perfidnosti a urážky jsou hojně protkány „evropskými“ komplimenty: uznává můj Caton můj talent, práci, rozhled a čerti vědí, jak se jmenují všechny ty parfumované bonbony. Jeť tento muž opravdu jakýsi *duševní commis-voyageur*; míchá neustále teplé se studeným; hladí i škrabe jednou tlapkou; chce-li ustoupit, podniká fingovaný útok a tropí hluk, aby zakryl svůj ústup; a útočí-li, nechá si deset zadních vrátek pootevřených, kudy by uklouzl, kdybys se na něj obořil.

Ad vocem „hysterie“. Ničemu jsem se dávno tak nezasmál jako této urážce z úst — Hladíkových. Každý, kdo slyšel mou přednášku, ví, že byla venkoncem klidná, věcná, kritická a prostá vši theatrálnosti. Měl-li by však kdo v Čechách o hysteričnosti mlčet, jest to p. Hladík. Stačí vzít do rukou jen jeho poslední román *Vlnobítí*, abys pochopil, co je to literární hysterie. Z budoárových románů Hladíkových padá na tebe přímo nervosa. Jeho lidé, kteří lapají zprava zleva módní hesla a tlachají o všem možném, aby toho za minutu zapomněli, toť literární hysterie, a obávám se, příliš pokročilá, aby se dala s úspěchem léčit.

Václav Hladík

vychrtnul na mne včera slovník všech svých líbezností, jimž se naučil patrně dlouholetým studiem apašů pařížských.

Z celého toho ubohého zuření má význam jen bezděčné přiznání Hladíkovo, že jest *velmi pilný čtenář Noviny*: ví o každém jejím referátku.

Nuže v 7. čísle referoval jsem o Čapkově románu *Lénovi*.¹ Necením ho jako dílo umělecké, ale uznávám na něm kus práce — a pokračuji: „a to jest již zisk, zvláště jsi-li zaplavován odevšad *bezvýznamným*, lacině parfumovaným zbožím, padělký francouzského románu salonního, ohnetovštinou, přesazenou do vinohradských neb jiných sklenků nad nuselskými nebo jinými svahy“.

To jest jasná narážka na poslední Hladíkův román *Vlnobítí*. A Hladík porozuměl a číhá již jen na první příležitost, jak se na mne vrhnout. Hladík jest prostě ubohý neurasthenik, posedlý marnivostí literární. Chce surovostmi vynucovat zájem pro své ubohé práce, které ho nedovedou vzbudit svými vlastnostmi literárními. Rozchází se se starými literárními přáteli, když neuvedou jeho jména v některém svém článku . . .

A opravuji již jen prostě lež Hladíkovi, že má *tištěné* doklady mého lichotivého soudu o jeho pracích. Já psal o Hladíkovi jen jednou, a sice ve starých

1 - [Viz zde str. 395 a n.]

Literárních listech,¹ a psal jsem o něm ovšem s tou klidnou ironií, která vyznačovala celý můj poměr k němu.

Kdybychom měli v Čechách cosi, čemu se říká literární policie, byly by surovosti hladíkovské prostě nemožné. Ale zatím jsou v naší literatuře poměry asi jako mezi cowboji na americkém Západě. A tu platí prostě: „Posluž si sám“. Proto jsem byl nucen chytit Hladíka za límec, nadzdvihnout ho a ukázat trochu svět jemu a zároveň jeho světu.

Čímž myji si ruce z tohoto málo čistotného zaměstnání. Málo čistotného, ale jinak nutného a užitečného ne-li pro nás, alespoň pro příští.

Václav Hladík

skončil svou paňákovskou výpravu proti mně v Národních listech z 28. dubna posledním kozelcem. Tvrdí tam, že jsem prý *dělal komplimenty* jeho feuilletonům v recenzi Jelínkových Melancholiků. Hladík fantasmuje jako obvykle. Dotyčné místo (I. roč., 7. seš.²) zní: Melancholikové nepodávají jiných hledisek a výsledků, než kolik jich podává třeba některý literární feuilleton p. Hladíkův v Národních listech, který jedná o téže látce; práce p. Hladíkova jest však mnohem příjemnější již proto, že nevystupuje s literárně vědeckými pretensemi a nedává si koketně učenického podtitulu „studie z dějin sensibility v literatuře francouzské“. — To jest všecko. — Jest to chvála Hladíkova? Nikterak — pouze *hana Jelínkova*. „Přednost“ Hladíkova před Jelínkem jest ryze záporná: že nevystupuje s vědeckými nároky. P. Jelínek napsal knihu, která se tvářila jako literárně historická věda a psychologie. Řekl jsem: nikoliv, jest to jen průměrná feuilletonistika à la Hladík.

Dr Miloslav Hýsek

napsal o mé Moderní literatuře české en passant několik vět do feuilletonu brněnských Lidových novin, věnovaného p. Novákovým Stručným dějinám literatury české. Feuilleton ten dostal se mně náhodou do rukou a nutí mne k protestu velmi rozhodnému. P. dr Hýsek mluví tam o mé práci jako o díle, které úmyslně žene se za novými nezvyklými soudy a pojetími a chce udivovat svou výjimečností, jednostranností, subjektivismem. Prohlašuji zde zcela rozhodně, že nic takového jsem nechtěl a nechci: já nechtěl ve své Moderní literatuře české nic než *správnost*, za ní jsem šel, a ne za efektem! Zdá-li se má práce panu Hýskovi jednostranností, jest to právě také jen jeho subjektivní a jednostranný soud. Má práce vyšetřuje, jak jsem napsal, v české literatuře boj o hodnoty umělecké, a uvědomiti si, co jsou to hodnoty umělecké, jest problém estetický a ne historický; ne každý jev literárně historický jest mně již hodnotou uměleckou nebo kulturní. K diskusi o tom má právo p. Hýsek, ale nemá práva podezřívati mne z honby za jakýmikoli efekty. — Způsobem poněkud tajemným vypořádává se s mou knížičkou, jak jsem se do-

1 - [Viz Kritické projevy I, str. 286 a n.]

2 - [Viz zde str. 75]